

Muiderslotcast #21: Vier de Vrijheid

Mevrouw Reder: Om plusminus half vijf werden wij gewekt door zwaar geronk van vliegtuigen, hevig geratel van machinegeweervuur en kogels die op de weg en op de slotburg sloegen.

Het was oorlog.

[oude, krakende deur Muiderslot gaat open]

Bjorn Storm: Je luistert naar de Muiderslotcast! Een podcast van Rijksmuseum Muiderslot.

[oude, krakende deur Muiderslot slaat dicht]

Mevrouw Reder: Emotioneel, ja... ja, dat was heel emotioneel.

Bjorn Storm: Dit keer een special over de Tweede Wereldoorlog.

Mevrouw Reder: En dan... Natuurlijk ging het op z'n Duits, dus: 'Einquartierung!' En dat was dus: 'Zeg maar waar we ze kunnen onderbrengen.'

Bjorn Storm: Twee weken oud was ze toen de oorlog uitbrak, de Tweede Wereldoorlog. En ze woonde op het Muiderslot.

Mevrouw Reder: Ik zeg altijd wel ik ben als donderwolkje op de wereld gekomen. Maar die nacht onweerde het heel erg toen ik geboren werd. Ja, en dan schrijft mijn moeder dat de donder en de bliksem over het slotplein sloegen. Ja, en dat was ik dus. Maar ja, vlak erachteraan brak die oorlog uit en dat was natuurlijk een donderwolk die nog veel heftiger was.

[rustige muziek met violen]

Mevrouw Reder: Ik ben Lucia Reder. Ik ben op 25 april 1940 geboren in het Muiderslot als dochter van de toenmalige slotbewaarder Will Reder en mijn moeder was Jacoba Reder-Geuzebroek.

Bjorn Storm: Net als alle slotbewaarders voor hem, bewoonde ook Wilhelmus Reder met zijn gezin het kasteel, dat ook toen al een museum was. Een jaar na zoon Hans, of Hansje uit '39, werd vlak voor de Duitse inval ook dochter Lucia geboren. En later zou er nog een zusje volgen. Enkele torenkamers waren gesloten voor publiek en dienden als woonruimte. In de oorlog was dat niet anders.

Mevrouw Reder: Onze woonkamer was in de Noordertoren en daar was een kleine keuken naast. Onze slaapkamer was in de Oostertoren. De ouderslaapkamer, maar daar sliepen wij als kleine kinderen ook. En de Westertoren was de werkkamer van mijn vader dan. En de Zuidertoren, noem het maar het schuurtje, de werkplaats eigenlijk, waar hij allerlei activiteiten had die betrekking hadden op dingen die gerepareerd moesten worden.

Bjorn Storm: Opgroeien in een kasteel klinkt best bijzonder.

Mevrouw Reder: Ja, maar dat maken dan vaak andere mensen ervan. Want als je het vertelt dan zeggen anderen, 'Oh, dat is bijzonder.' Maar voor ons was dat eigenlijk... Tenminste voor mij niet echt... Nee, het was ons huis! Het was niet speciaal, anders dan... Ik heb nooit gemerkt dat het anders was dan voor andere kinderen gewoon hun ouderlijk huis is. Het was een soort vanzelfsprekendheid.

Bjorn Storm: Als mevrouw Reder rond het kasteel dwaalt komen er allerlei herinneringen boven.

Mevrouw Reder: Bijvoorbeeld dat mijn broertje en ik mochten vissen en dat we met een hengeltje over het muurtje van de brug vissen gingen vangen. Op onze manier, maar hoopten dat het eigenlijk niet gebeurde en onverwachts toch een visje vingen. En mijn broertje en ik waren de enige kinderen in het Muiderslot. Wij speelden heel veel samen. Wij hadden allerlei spelletjes. Er groeide klimop tegen de muren op het plein. En mijn vader rookte pijp. Dan zochten wij de verdorde blaadjes onder de klimop en die werden dan als pijptabak aan mijn vader gegeven. Zo van, wij hebben tabak voor je gezocht. Ja. Dat soort dingen... dat is gewoon wat een kind zich kan herinneren op die leeftijd van zijn woonplek. Ja.

Bjorn Storm: Een vrij onbezorgde jeugd en dat terwijl Nederland midden in de Tweede Wereldoorlog zat.

Mevrouw Reder: Daar heb ik eigenlijk als kind dus weinig van ervaren. Mijn ouders hebben ons daar behoorlijk voor beschermd. Dat kon niet altijd natuurlijk. Het was op een gegeven moment natuurlijk, ook toen, gewoon een museum. Ook de Duitse militairen kwamen in het museum en werden gewoon rondgeleid. Maar wij zijn behoorlijk beschermd. Ja, daar heb ik eigenlijk geen weet van gehad, laat ik het zo maar zeggen. Nee, nee.

Bjorn Storm: Maar mevrouw Reder weet meer van die tijd.

Mevrouw Reder: Uit de verhalen van mijn ouders. Ook later natuurlijk nog. Wat er allemaal gebeurd is en wat mijn vader ook allemaal beschreven heeft. Daar weet je het van, maar niet uit eigen beleving. Uit eigen herinnering. Nee.

Bjorn Storm: En dan. Onlangs vindt mevrouw Reder een brief.

[spannende muziek]

Mevrouw Reder: Dat is een brief die ik nog niet zo lang geleden in de nalatenschap van mijn vader gevonden heb en die mijn moeder mij schreef toen ik 1 jaar oud was. En die eigenlijk beschrijft rond mijn geboorte, maar ook vooral toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak, wat zij als ouders met twee kleine kinderen hebben ervaren.

Bjorn Storm: Eind mei, begin juni 1941 schreef Jacoba Reder-Geuzebroek een brief aan haar 1-jarige dochttertje. Lucia wist niet van het bestaan van deze brief, tot een paar maanden terug.

Mevrouw Reder: Emotioneel, ja..., ja dat was heel emotioneel. Daar heb ik echt toch wel even tijd voor nodig gehad om dat te verwerken, want dat was wel heel bijzonder en heel specifiek aan mij gericht als 1-jarig kind.

Bjorn Storm: Een hele persoonlijke brief dus, bedoeld voor Lucia zelf. Op een paar plekken schreef Jacoba wat meer in algemeenheden. En dat deed ze trouwens prachtig. Over de voorbereidingen van het Nederlandse leger in 1939 lezen we”

[schrijfgeluiden op de achtergrond]

Mevrouw Reder leest voor: ‘Over het prille groen van de schansen gingen de zware voeten der militairen, die, evenals de gehele afgelopen winter, bezig waren met het bouwen van loopgraven, terwijl van vroeg in de ochtend tot in de avond de machines daverden bij het bouwen van betonnen schuilplaatsen.’

Bjorn Storm: Ook vader Reder schreef over de beginperiode van de oorlog. In '39 was de situatie in Europa zo dreigend, dat het Nederlandse leger in de zomer werd gemobiliseerd.

Overal in het land werden militairen geplaatst, ook in Muiden. In zijn dagboek schreef Wilhelmus over de kazemat, een bomvrij gebouw op het terrein van het Muiderslot. Gebouwd in 1878 als veilige opslag voor wapens en munitie. In 1940 zouden er ook wel soldaten kunnen verblijven... Maar de kazemat was smerig, vervallen en allang niet meer veilig. Slotbewaarder Wilhelmus greep in:

Wilhelmus Reder (ingesproken door Boudewijn Kooij): 'De jarenlang gesloten en dichtgegroeide kazematten waren per se niet geschikt om er manschappen in onder te brengen. In kazemat A stond een laag water, de slakken kropen langs de muren en het stonk er behoorlijk. Mijn respect voor ons leger in die dagen gaf mij de moed om de commandant uit te nodigen met zijn mensen, wat het nachtlogies betreft, in het slot in te trekken.'

Mevrouw Reder: En mijn moeder heeft die Nederlandse militairen ook Engelse les gegeven. Met de gedachte, als het misgaat en ze moeten op een of andere manier ontsnappen naar Engeland of wat dan ook, dan moeten ze zicht kunnen waarmaken ten opzichte van de Engelsen, dat ze dus geen Duitsers zijn. Dat ze dat goed kunnen vertellen. Dat had ze slim bedacht, dat ze toch die Nederlandse militairen eigenlijk daarmee wat geholpen heeft, met Engelse les. En dat deden ze 's avonds. Vanuit de catering van de militairen natuurlijk, was er al gezorgd voor melk en chocoladepoeder, dus zij zorgde dan ook dat het 's avonds met warme melk en chocolademelk allemaal beschikbaar was. Ja, daar waren zij in die mobilisatietijd allemaal mee bezig, maar... zij was tegelijkertijd zwanger van mij.

En dan dus... Echt concreet wat betreft die vrijdag 10 mei schrijft mijn moeder. 'Om plusminus half vijf werden wij gewekt door zwaar geronk van vliegtuigen, hevig geratel van machinegeweervuur en kogels die op de weg en op de slotbrug sloegen. Het was oorlog.'

Bjorn Storm: In de loop van de oorlog werden kastelen en landgoederen vaak ingenomen door Duitse officieren. Dat wisten de Engelsen en daarom bombardeerden ze veel van deze plekken. Slotbewaarder Wilhelmus was als de dood dat het Muiderslot - zijn Muiderslot!...

Mevrouw Reder: ...en daar was mijn vader erg bang voor. Die dacht, dat moeten we niet hebben! Laten we in ieder geval proberen, dat ze vanuit de lucht zien dat er dus museum op staat.

Wilhelmus Reder (ingesproken door Boudewijn Kooij): 'Als eerste maatregelen tot beveiliging van het kasteel werden metershoge letters van witgeschilderd hout gemaakt die samen het woord MUSEUM vormden en die op de daken van het hoofdgebouw en de noordelijke aanbouw aan twee zijden werden bevestigd, in verband met eventuele luchtaanvallen.'

Bjorn Storm: Wilhelmus beschermde niet allen het kasteel, ook de inwoners van Muiden.

Mevrouw Reder: Op een nacht dus was er aangekondigd dat de boel hier allemaal weer onder water gezet zou worden en de aardappelvoorraad voor de bevolking van Muiden lag hier in de kelder. En toen is hij op een nacht..., want de Duitse schildwachten liepen hier op de schans rond en heen en weer, toen heeft hij met nog iemand samen, heel zachtjes roeiend door de slotgracht, met zandzakken de duiker in de schans dicht weten te maken.

Zo van, als ze dat gaan doen, dan komt het water in ieder geval hier de gracht niet in en in het Muider slot, want dan zijn we de hele voedselvoorraad voor de bevolking kwijt.

Bjorn Storm: En tegen het einde van de oorlog, op een nacht, eind januari 1945...

Mevrouw Reder: Het regende toen ook heel erg. Op een gegeven moment staan er dan een heel stel van die kletsnatte, hoge Duitse officieren hier.

[gelui van een bel en spannende muziek]

Wilhelmus Reder (ingesproken door Boudewijn Kooij): 'Een onophoudelijk gelui van de poortbel om half drie 's nachts. Ik stak mij in het groot tenue om de nachtelijke, nog onbekende gasten te ontvangen en ging slechts gewapend met een bos sleutels en een zaklantaarn op weg. Bij de poort gekomen klonk al direct het bevel 'Licht aus!' en een vijftal druipnatte kerels stapten naar binnen.'

Mevrouw Reder: En dan... Natuurlijk ging het op z'n Duits, dus: 'Einquartierung!' En dat was dus: 'Zeg maar waar we ze kunnen onderbrengen.' Ja en toen had hij zoiets van... 'Nou ik zal even een ronde doen, maar het gaat niet gebeuren als het aan mij ligt!'

De slotbewaarder had ook een uniform. Dat konden de Duitsers niet goed plaatsen. Die hadden echt zoiets van... Een uniform, we weten het niet!? Dus ze hadden toch een vorm van respect. Ergens toch. Daar kan je gebruik van maken natuurlijk op zo'n moment. Toen heeft hij ze rondgeleid door het Slot, want ze wilden 150 man Duitsers hier. (Het was al een terugtrekkend leger van de Duitsers). En die wilden ze onderbrengen in het Slot. En toen had mijn vader zoiets van... Dan gaat het weer mis, want daar zijn de Engelsen zo van op de hoogte via allerlei geheime... noem maar op! Dus ja, op een gegeven moment heeft hij, toen ze zo'n beetje de rondleiding hadden gehad, zo van 'daar konden er 50 en daar 50', Ridderzaal, grote keuken... Toen heeft hij gezegd tegen één van die officieren: 'Bent u officier?' Nou toen kreeg hij eerst een uitbrander. Zo van domme Hollander, zie je dat niet! Met al z'n strepen en 'dingen'. Toen zei hij: 'Oh, u bent officier. Een officier is, voor wat ik er van weer, als een vader voor zijn manschappen.' Ja, ja dat was waar. 'Dan moet u die soldaten hier niet onderbrengen, want dit wordt gebombardeerd, zodra u ze hier onderbrengt.'

Wilhelmus Reder (ingesproken door Boudewijn Kooij): 'De heren pleegden overleg, waarop de vraag naar mij kwam: 'Weet u dan een betere plaats?' En natuurlijk wist ik die.'

Mevrouw Reder: Mijn moeder, hoogzwanger van mijn zusje, die was natuurlijk net zo geschrokken en die zat op de rand van het bed. En dat vergeet hij dan nooit dat hij dan nog zag dat zij daar zat. Toen is hij nog gauw teruggelopen naar haar en zei: 'Ik ga even met die Duitsers mee, maar ik kom terug!'

Wilhelmus Reder (ingesproken door Boudewijn Kooij): 'Ik moest met de heren mee in een van de twee auto's. Bij de eerste school, die we passeerden, zei ik '50 man'. Waarna verder door Muider te gaan, nog twee scholen werden aangewezen. Hiermee was de zaak voor het Slot opgelost, doch door de schoolhoofden niet bepaald in dank werd aanvaard. Na afloop van de oorlog zou ik wel vertellen wat de hoofdoorzaak van mijn besluit was.'

Bjorn Storm: Ja, want die hoofdoorzaak bleek niet alleen de angst voor het bombarderen van het kasteel, maar vooral ook voor de mensen die er in zaten. Onder andere ook 9 onderduikers, verstopt in de nok van een van de torens. Deze mannen werkten bij de Zoutfabriek, hier vlakbij de sluis. De Duitsers wilden de vrachtwagens van de fabriek innemen. Dus, wat deden de werknemers? Alle vrachtwagens kapot maken. Als ze niet

meer van ons zijn, dan al helemaal niet van jullie... Maar dat betekende wel 'op de vlucht'. Bij Wilhelmus in het kasteel was gelukkig nog plek.

Mevrouw Reder: Het was altijd een man van 'geen woorden maar daden'. En hij sloeg zich daar nooit voor op de borst. Hij beschreef het allemaal. Het was niet zo van 'kijk ik nou eens.' Nee, zo zat hij gewoon niet in elkaar. Nee. Maar als het er op aan kwam, dan was hij er gewoon. Ja, dat kon hij.

Bjorn Storm, Ondertussen - midden in de hongerwinter - was ook oma Reder op het kasteel gaan wonen.

Mevrouw Reder: De moeder van mijn vader. Die woonde in Amsterdam en woonde daar in de Rivierenbuurt. Daar waren veel razzia's. Dus mijn ouders hadden zoiets, omdat mijn zusje, dat onder mij komt, in februari '45 geboren is, was het handig als er hier extra hulp was. En toen is oma die hele winter, de hele hongerwinter, bij ons hier in het Slot geweest.

Bjorn Storm: En toen leek er langzaam een einde aan de oorlog te komen.

[hoopvolle muziek]

Mevrouw Reder: Maar in die periode is er ook een vliegtuig neergeschoten, hier vlak achter. En daar die parachute van is op een of andere manier... (De vliegenier is er uitgekomen. Die heeft het gered, zeg maar). Die stof van de parachute was hier. En toen heeft oma voor mij een wit jurkje gemaakt van parachutezijde. En er was toen een vlag bij het Muiderslot en die was aardig kapot, zeg maar. Daar kwam een nieuwe vlag voor. En er was ook een oranje wimpel bij. En dat was een beetje wollige stof en die was ook niet zo best meer. Dus dat was vervangen. En van die oranje stof van die wimpel kreeg ik dus een schortje om mijn jurk heen, gemaakt door mijn oma en Hans had een wit bloesje van die stof en hij kreeg een stropdasje van die oranje stof. En ik had ook nog oranje strikjes op die jurk. Ik weet dat ik daar heel trots op was toen.

Bjorn Storm: Het witte jurkje mocht niet lang daarna écht aan. In mei 1945 reden de eerste geallieerde tanks Muiden binnen. En niet veel later hingen de Nederlandse vlaggen weer in de straten en barstte het bevrijdingsfeest los.

[feestgeluiden]

Mevrouw Reder: En toen zijn we hier in de optocht mee gegaan. En toen... ik kan me herinneren, dat ik het vreselijk spannend vond, want bij de brug, bij de Vechtbrug daar, daar werd een pop in brand gestoken. Een pop van stro. Dat was Hitler of zo. Ik weet niet precies meer wat het was, maar ik vond het heel erg eng. Ik vond het helemaal niet leuk. Wat ik uit de verhalen van mijn moeder hoorde, heb ik toen erg zitten huilen, want ik vond het heel erg daar. Ja, maar voor de rest... ja, het was gewoon feest verder natuurlijk!

Bjorn Storm: Gewoon weer feest natuurlijk... Ja, want in Muiden kon men eindelijk de vrijheid weer vieren.

[gevoelige muziek]

Bjorn Storm: Hoe onbezorgd Lucia's jeugd ook was en hoe gewoon het voelde om op een kasteel te wonen... Jaren, jaren later de verhalen op deze plek weer zien, in die kazemat, waar haar vader destijds de Nederlandse soldaten heeft weggehaald...

Mevrouw Reder: Ik moet u eerlijk zeggen, toen ik hier kwam en ik kwam daar binnen en ik zag gelijk die foto van mijn moeder met dat gedicht er bij... 'Oh jee mamma!' Weet je, ik

had meteen zoiets van... Het was behoorlijk emotioneel. Ik heb echt tijd nodig gehad om ook dit verhaal dan toch te verwerken weer hoor. Ja, ja...

[rustige muziek met violen]

Outro:

Bjorn Storm: Je luisterde naar de Muiderslotcast. Een podcast van Rijksmuseum Muiderslot. Thomas Hoornhout verzorgde de edit, het sounddesign en de muziek. Collega Boudewijn Kooij sprak de geschreven herinneringen van Wilhelmus Reder in en collega Roos Hamelink schreef het script. En ik, ik ben Bjorn Storm, collectiebeheerder en rondleider bij het Muiderslot. Ik heb onderzoek gedaan naar de Tweede Wereldoorlog. Op 9 maart 2023 kwam Lucia Reder, toen bijna 83 jaar, op bezoek. De fragmenten die je hoorde komen uit het gesprek dat we toen hadden.

Deze aflevering hoort bij de fotopresentatie 'Vier de Vrijheid'. Die is in de maand mei te zien bij het Muiderslot, in de kazemat. Daar kom je aan de hand van de geschreven herinneringen van Lucia's vader en foto's uit die tijd meer te weten over het Muiderslot en de Tweede Wereldoorlog. Kijk voor meer informatie op muiderslot.nl Daar vind je ook de agenda met alle activiteiten en presentaties die we organiseren. Wie weet... tot binnenkort op het Slot!

[deur sluit]